

כפר הנשיא במלחמת השיחרור

מסיפורי המקום – 34

לאחר כיבוש משמר הירדן והתקדמות לעבר מחניים, נעצרו הסורים בגבעה 243, הצד הצפוני של הכביש (כיום מושב משמר הירדן), ונוצר מצב שמימינם היו כמה עמדות ישראליות (איילת השחר וחולתא), בזמן שבצד השמאלי, מדרום, היה שטח הפקר שקרא לגנב, כי לא היה מי שימנע מהם להתקדם לאורך הירדן עד לכנרת.

שלטונות הצבא, שהיו אמורים לסגור פירצה זו במערך הכוחות, גייסו לצורך זה את קיבוץ "הבוניס חדרה", שחבריו היו עסוקים באותו זמן בבניית ביצורים בעמק הירדן; והם נשלחו להקים משלט ליד כפר ערבי נטוש, מנסורת-אל-חת, ומכאן השם: "משלט מנסורה".

חברי הקיבוץ, מרביתם יוצאי המדינה שזה עתה שמטה את המנדט – בריטניה – עולים חדשים שלא מזמן השתחררו ממחנות המעפילים בקפריסין ועתלית, ונוסעי האוניה "אקסודוס", היו מחוסרי השכלה צבאית כלשהי. לקראת סיום ההפוגה הראשונה, בליל 2.7.1948, בצאתם ממחניים בליווי מחלקת חיילים מגדוד 22, הגיעו 56 חלוצים (בניהם 12 בנות) למקום, והתחילו להתחפר במכושים ובטוריות, כי ציוד כבד יותר לא היה בנמצא. לחלוצים לא היה נשק פרט לאקדח 'מאוזר' אחד, ולכן נדרש ליווי החיילים.

הנשק הגיע יומיים מאוחר יותר, ישר משדה התעופה, לשם הגיע במבצע "בלק": רובים ציכיים, מקלעי מגל"ר 34 על תחמושתם, בקבוקי מולוטוב ומרגמות "2 תוצרת תע"ש", וכנשק אנטי טנקי קיבלנו שנו רובי פיאת, שלל מהצבא הבריטי. עם הנשק באו גם שני מדריכים מטעם ה'גושי' (אחד מהם מכפר סאלד), שעזרו בהסרת הגריז מכלי הנשק והתחילו לאמן את החברים בשימוש בו. כבר למחרת הגעת הנשק עזבה מחלקת החיילים ששמרו עלינו את המקום, כי הרי היינו חמושים, ולא חשוב שלמרבית ה"חיילים" לא היה מושג מאיזה צד יורה הרובה...

במקביל לעליית המשלט על הקרקע ובתגובה לו, עברו הסורים את ואדי שהיון דרומה, והתמקמו בגבעה 223, כקילומטר ממשלטנו, וחיילי צה"ל, כמו במשחק שחמט, תפסו עמדות מולם בגבעה 220 ובגבעת העץ.

עם התחדשות הקרבות בתום ההפוגה (10.7.1948), אירעו, למזלנו, כל הפעולות מצפון לכביש משמר הירדן – מחניים, בעת הניסיון של מבצע "ברוש" להדוף את הסורים מהמובלעת שכבשו, ניסיון שלא עלה יפה.

תפקידנו בעת הפעולות הללו היה להטריד את בית המכס הסורי באמצעות כיתת מקלעי בזה (BSA) של הצבא. כתשובה ספגנו הפגזה סורית לא יעילה, ובהמשך גם הפצצה אווירית (ביום 17.7.1948), שגרמה לנזקים כבדים לרכוש ולשמחתנו – הסתיימה בלי אבדות בנפש, הודות לתעלות ההגנה האנטי-אווירית שחפרנו לצורך זה. אציין עוד שאחד המטוסים שהתקיפו אותנו הופל ליד איילת השחר.

פעילות זו וניסיון כושל אחד למקש את מעבר הירדן ליד ואדי אלמין (מיצד עתרת כיום), מסכמות את הפעילות הקרבית של המשלט במלחמת העצמאות.

נכתב ע"י יצחק עדר (מא"ז מנסורה בדימוס) ב-5.2.1996

ערכה: רחל גינת